викликати різні психічні та психосоматичні розлади. Наявний високий рівень стресостійкості у вчителя сприяє якісному виконанню професійних обов'язків, збереженню працездатності і здоров'я в екстремальних умовах.

Показниками стресостійкості науковці вважають емоційну стійкість, самоконтроль, саморегуляцію, психологічну стійкість, фрустраційну толерантність. Ключовими ресурсами стресостійкості в професійній діяльності вчителя початкової школи мають бути: можливість самостійно приймати рішення; застосування наявних навичок та набувати нові; можливість вибору в професійній ситуації; прозорість оточення (зворотний зв'язок та ступінь передбачуваності щодо своїх дій; рольова визначеність); можливість міжособистісних контактів (соціальна підтримка, допомога у досягненні професійної мети)…[2, с.981-982].

Кризові умови зазвичай вимагають швидких змін у методах і формах навчання. Вчителі з розвиненими «м'якими» навичками здатні впроваджувати інноваційні технології, знаходити альтернативні розв'язання проблем, уникати професійного вигорання, самоудосконалюватися, що сприятиме ефективності освітнього процесу та професійному успіху.

Таким чином, розвиток і застосування «м'яких» навичок є важливим стратегічним ресурсом для вчителя початкової школи, який сприяє ефективній професійній адаптації та забезпечує якісну освіту в кризових умовах життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дерев'янко С. П. Здібності у структурі емоційного інтелекту. Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України / [зб. наук. праць / наук. ред. Максименко С. Д.]. К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», Вип. 35. 2007. С. 581-588.

2. Карамушка Л.М., Грубі Т.В. Стресостійкість. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В. Г. Кремень]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С.981-982.

3. Максименко С.Д., Руденко Я.В., Кушнєрьова А.М., & Невмержицький В.М. Психічне здоров'я особистості: підручник для вищих навчальних закладів. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 438 с.

4. Soft Skills. Словник. URL: https://www.dictionary.com/browse/soft-skills

Бучма Вікторія

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

В умовах повномасштабної війни в Україні національно-патріотичне виховання дітей та молоді є пріоритетним завданням держави та системи освіти. У Державному стандарті базової середньої освіти зазначено, що метою базової середньої освіти є формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його

історико-культурного надбання і традицій, державної мови [1]. Серед компетентностей, необхідних для соціалізації школярів та їх громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, в документі визначені соціальна та громадянська компетентності. Соціальна компетентність визначається як здатність продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі Громадянська компетентність

визначається як здатність учня активно, відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства [1]. В умовах сучасних викликів особливої актуальності набуває проблема формування у школярів національно-патріотичної компетентності як ключової компетентності для подолання викликів війни.

Наукові розвідки свідчать, про відсутність єдиного тлумачення поняття «національно-патріотична компетентність». Видатний український психолог М. Боришевський у працях, присвячених проблемі психологічних закономірностей розвитку громадянської спрямованості особистості, розглядав її як складник громадянської компетентності. На думку дослідниці О. Порохнавець, національно-патріотична компетентність є об'єктивною категорією, адже становить певний рівень розвиток особистості і наявність знань, умінь, навичок, ставлень й орієнтацій [4]. Компетентнісний підхід до патріотичного виховання обґрунтовано у роботах Н. Бібік, О. Пометун, О. Савченко [2]. Зазначимо, що в рамках концепції «Нова українська школа» національно-патріотична компетентність розглядається як складова громадянської компетентності [3]. Загалом, національно-патріотичну компетентність визначаємо як інтегративну якість особистості, що охоплює систему знань про історію, культуру своєї Батьківщини, виражається у сформованості національної ідентичності та здатності до активної участі у збереженні, захисті та розбудові держави.

У структурі національно-патріотичної компетентності виокремлюють наступні компоненти: когнітивний (знання історії, культури, символіки, традицій, мови); ціннісно-мотиваційний (патріотичні цінності, любов до Батьківщини, національна гідність); діяльнісно-поведінковий (участь у громадському та волонтерському житті, прагнення працювати на благо суспільства, захист суверенітету держави); рефлексивний (здатність протистояти маніпуляціям в інформаційному просторі, оцінювати власну поведінку з позиції патріотизму та громадянської відповідальності).

Формування національно-патріотичної компетентності школярів має здійснюватися під час усього освітнього процесу. З зв'язку з цим, під час організації освітнього процесу перед вчителем стоїть низка завдань, а саме: формування національної ідентичності, виховання поваги до державної мови, розвиток громадянської відповідальності, плекання шани до захисників Батьківщини. Одним з засобів формування національно-патріотичної компетентності є навчальна література. Використання в навчальній літературі національного та історичного матеріалу актуалізує в учнів низку важливих питань: сенс буття, цінності людського життя, збереження національної ідентичності тощо. Важливими для вироблення національно-патріотичної компетентності школярів є підручники з предметів соціально-гуманітарного циклу (українська література, громадянська освіта, історія, основи правознавства). Їх зміст містить надбання національної культури, що формує у молоді національну ідентичність, почуття патріотизму, національні і загальнолюдські цінності. Вивчення літературних творів, в яких відображено любов до своєї країни, боротьба за незалежність, героїчні і трагічні сторінки життя українського народу є одним з напрямів національно-патріотичного виховання.

Важливою складовою національно-патріотичної компетентності є формування національної ідентичності, національних цінностей (незалежність, мова, рідна земля), почуття гордості за свою країну. Реалізація цього завдання здійснюється за допомогою хрестоматії як різновиду навчального посібника. Наприклад, хрестоматія з літератури містить казки, прислів'я, балади. Їх персонажі наділені такими позитивними якостями як сміливість, патріотизм, вірність слову, відданість Батьківщині тощо. Через вивчення творів народного мистецтва учні засвоюють досвід свого народу у боротьбі за незалежність, усвідомлюють його стійкість і прагнення до свободи. Таким чином, в

умовах викликів російсько-української війни сучасна навчальна література виступає дієвим інструментом формування в школярів національно-патріотичної компетентності як інтегративної якості особистості, яка виявляється у громадянській свідомості, готовності брати відповідальність за майбутнє своєї держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державний стандарт базової середньої освіти / Електронний ресурс. Режим доступу: URI: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ: "К.І.С.", 2004. 112 с.
3. Концепція Нової української школи / Електронний ресурс. Режим доступу: URI: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf
4. Порохнавець О.М. Наукова інтерпретація сутності поняття "національно-патріотична компетентність" в психолого-педагогічній літературі / Електронний ресурс. Режим доступу: URI: https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3187/2870

Вєлькіа Дар'я, Шевцова Олена

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ПЕРШОГО РОБОЧОГО МІСЦЯ

У сучасному суспільстві проблема адаптації студентів до першого робочого місця є дуже актуальною. Після завершення навчання або під час поєднання навчання з роботою молоді люди стикаються з новими вимогами, відповідальністю та необхідністю швидко пристосовуватися до професійного середовища. Для більшості студентів перше робоче місце стає важливим етапом у житті, оскільки саме в цей період починають формуватися професійний досвід, навички спілкування у колективі та ставлення до майбутньої професії.

Адаптація до роботи є складним психологічним процесом. Вона включає пристосування до нових умов праці, колективу, правил організації та професійних обов'язків. Для студента це часто супроводжується хвилюванням, невпевненістю та емоційним напруженням. Молоді люди переживають через можливі помилки, оцінку керівництва та власну недостатню професійну підготовку. Особливо це характерно для тих студентів, які раніше не мали досвіду роботи [1; 2; 4].

Однією з головних психологічних особливостей адаптації є підвищений рівень тривожності. Студенти можуть боятися не впоратися із завданнями, неправильно виконати роботу або не знайти спільну мову з колективом. Такі переживання є природними, оскільки людина потрапляє у нове середовище, де від неї очікують відповідальності та професійності. У деяких випадках хвилювання може негативно впливати на самооцінку та працездатність молодого працівника [2; 6].

Важливу роль у процесі адаптації відіграє самооцінка особистості. Якщо студент упевнений у своїх знаннях та можливостях, йому легше долати труднощі та встановлювати контакти з колегами. Співробітники з адекватною самооцінкою швидше пристосовуються до нових умов праці та легше сприймають конструктивну критику від колег і керівництва. Натомість занижена самооцінка у працівника може викликати його невпевненість, страх проявляти ініціативу та уникнення відповідальності тощо [3; 4].

Ще одним важливим чинником є професійна мотивація. Якщо студент дійсно зацікавлений у своїй професії та прагне розвиватися, процес адаптації проходить